

СТЕНОГРАМА

засідання Комітету Верховної Ради України з питань культур і духовності

7 червня 2017

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Доброго дня, шановні народні депутати. Починаємо наше засідання. У нас сьогодні приступні народні депутати Княжицький, Подоляк, Єленський, Матіос, Лесюк. І Новинський обіцяв підійти. Запрошені представники Міністерства культури, інші колеги народні депутати, громадські діячі і багато інших запрошених.

Ми сьогодні розглядаємо відповідно до порядку денного три закони, про які ви знаєте, які стосуються впровадження мови і четвертий проект доопрацьованого закону, який розроблявся в комітеті – це 5556, 5669, 5670.

А також проект Закону про внесення змін до Закону України "Про свободу совісті та релігійні організації" щодо релігійних організацій (об'єднань), які входять до структури (є частиною) релігійної організації (об'єднання), керівний центр (управління) якої знаходиться за межами України в державі, яка законом визнана такою, що здійснила військову агресію проти України та тимчасово окупувала частину території України (реєстраційний номер 5309), автори народні депутати Бриченко, Бригинець, Крулько, Маркевич, Висоцький, Лапін.

Хто за такий порядок денний, прошу голосувати? Дякую. Хто проти? Утримався? Дякую. Рішення прийнято.

Отже, колеги, є у нас, яка пропонується процедура роботи. У нас є три проекти законів про мову. Ви всі з ними знайомилися не один раз, ви їх вивчали, і автори багатьох з них є присутні тут. Це 5556, 5669, 5670. Під час роботи над цими законами в комітеті, з залученням громадськості, український видавців, періодичної преси, український книговидавців та багатьох інших, також в комітеті було напрацьовано ще один законопроект під умовною назвою 5670д –

доопрацьований, який ми опрацювали спільно з авторами закону 5670 і спільно з громадськими активістами, де були певні правки внесені. Всім депутатам вони були розіслані і співавторам перших варіантів закону.

Хочу одразу вам сказати, що і до проектів законів, 5556, 5669, 5670, мали відношення і Сергій Петрович Головатий, який присутній тут, і до другого Ірина Ігорівна Подоляк, член комітету, один з ініціаторів першого законопроекту 5556 Ярослав Лесюк присутній тут є й інші народні депутати, які підписали. І Марія Матіос підписувала 5669 разом зі мною.

Яке є компромісне, з моєї точки зору, рішення? Тому що найгірше, що ми можемо зробити – це якщо ми почнемо сваритися між собою, який закон кращий. Точно так само я вважаю, що ми в комітеті не маємо права стримувати цей процес штучно. Ми повинні були б працювати над цими законами, але поки наш комітет їх не розгляне, ці закони не можуть потрапити в зал. Для того, щоб вони потрапили в зал і автори, і зацікавлені особи, і громадські активісти могли уже працювати з залом, з політичними партіями, фракціями, ми маємо їх розглянути в комітеті.

Тому компромісне, з нашої точки зору, над яким ми працювали, рішення було таке, щоб підтримати всі три законопроекти і четвертий – 5670д, який би підписали всі члени комітету, а також всі інші бажаючі його підписати. І ми з цього приводу говорили з авторами попередніх законопроектів. І винести чотири закони в зал.

Чому таке рішення? У нас немає іншого виходу. Навіть якщо ми не підтримаємо той чи інший законопроект, все одно це є рішення комітету і він все одно потрапить до зали. Тобто все одно всі чотири законопроекти будуть в залі і якимсь рішенням нам потрібне, і не завжди ті, хто голосують, приймають рішення того чи іншого законопроекту. Оскільки під всіма законопроектами було дуже багато підписів, образи когось: когось підтримати, когось ні – я не думаю, що це вірний варіант.

Щодо доопрацьованого законопроекту, він був розданий народним депутатам, які присутні тут, частина з них брала активну участь в роботі над цим законопроектом. Єдине, що є теж два його варіанти доопрацьованого законопроекту. Тому що один законопроект перший, який ми напрацювали спільно, має таку саму назву, як і номер 5670д. Другий законопроект в назві і в декількох положеннях згадує теж про мови національних меншин – це була позиція одного із членів комітету, коли ми це обговорювали. І ми сказали, що Закон про державну мову. Як ми правильно сформулювали, Юра?

МАТІОС А.В. Сформулювали "і застосування інших мов в Україні".

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. "І застосування інших мов" – це в заголовку. І в тексті закону ми згадали декілька разів, що "інші мови відповідно до чинних законопроектів є захищеними" і по суті крапка. Хоча це була позиція пані Марії, тому, враховуючи цю позицію, ми теж зробили два варіанти цих законопроектів.

Тому хочу, щоб ви висловилися коротко з цього приводу, оскільки, з однієї сторони, тема є надзвичайно важлива, а з іншої, я б не хотів, оскільки все багато працювали в комітеті щодня з цим, щоб ми влаштували між собою який великий роздрай, але щоб ми рухалися далі.

Будь ласка, колеги, хто бажає висловитись?

ПРОДАН О.П. Пропоную почати розгляд законопроектів.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Дивіться, ми знайомі з усіма законопроектами.

ПОДОЛЯК І.І. Тоді прошу голосувати.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Якщо, давайте я тоді прочитаю варіант рішення. Дайте мені будь ласка, варіант рішення. Оцей? Вибачте, я розбив окуляри перед цим.

Отже читаю текст, щоб всі його чули. Це одне рішення.

Про проекти законів про мови: № 5556; від 19.12.16 про функціонування української мови як державної та порядок застосування інших мов в Україні – 5669; від 19.01.2017 про державну мову, реєстр 5670 від 19.01.2017.

Комітет з питань культури і духовності на своєму засіданні 7 червня 2017 року розглянув проекти законів № 5669, внесений народними депутатами Лесюком, Васюником та іншими, про функціонування української мови як державної та порядок застосування інших мов в Україні – 5669, внесений народними депутатами Головком, Матіос та іншими, про державну мову – 5670, внесений народними депутатами Подоляк, Гопко та іншими.

Зазначені законопроекти спрямовані на врегулювання порядку застосування української мови як державної у публічних сферах суспільного життя та визначають загальні засади й завдання, принципи і напрямки здійснення державної мовної політики. На думку авторів законопроектів їх ухвалення сприятиме злагоді в суспільстві, утвердженню української мови як державної на всій території України в усіх сферах суспільного життя, консолідації та розвитку української нації.

В процесі обговорення народні депутати України члени комітету наголосили, що всі подані законопроекти є значним поступом на шляху до законодавчого врегулювання мовної політики в Україні і сприятимуть розширенню сфери функціонування української мови в суспільному житті, посиленню її статусу та значення гарантують захист прав національних меншин України в мовній сфері.

Також схвалення одного з законопроектів скасовує дію Закону України про засади державної мовної політики, за яким нині Конституційний Суд України відкрив конституційне провадження і продовжує розгляд за конституційним

поданням 57 народних депутатів України щодо відповідності цього закону Конституції України.

Головне науково-експертне управління Апарату Верховної Ради України в своїх висновках до проектів законів, відповідні листи і висновки у нас є, зазначає, що за результатами розгляду ці закони можуть бути прийняті в першому читанні.

За підсумками обговорення та з урахуванням викладеного Комітет з питань культури і духовності прийняв рішення, що в усіх поданих законопроектах визначена одна сфера законодавчого врегулювання – сфера мовної політики, вони містять альтернативні варіанти окремих положень та пропонують підходи до унормування питань пов'язаних із застосування державної мови та мов національних меншин.

З огляду на зазначене комітет вирішив, що всі подані законопроекти можуть бути підтримані за наслідками першого читання за основу та рекомендує Верховній Раді України.

Стоп, це не то. Ми не так написали. Дайте мені той варіант, який я повинен зачитати!

(Загальна дискусія).

МАТІОС А.В. ...Враховуючи те, що 10 хвилин тому надійшов ще один, то вже є 5 варіантів. То ми вносимо до зали три зареєстровані? А два в якому статусі?

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Ні. Чекайте. В одному в назві згадується національні меншини, а в іншому не згадується? Ви це маєте на увазі?

МАТІОС А.В. Так. Але вони не є ідентичні.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Ми зараз зупинимось на одному з них.

За проханням пані Марії Матіос ми консультувалися з паном Сергієм Головатим, автором базових законопроектів. І пан Сергій сказав.

ЛЕСЮК Я.В. Яких?

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. 5669, 5670, бо у них спільна база. І ви сказали, що може бути в назві згадано, сформульовано, що він стосується державної мови і інших мов.

ГОЛОВАТИЙ С.П. Бажано. Це моя концепція, яка існує з 2012 року. Бажано. Бо це 10 стаття Конституції, автором якої я є.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Давайте я зачитаю. З огляду на зазначене комітет прийняв рішення подати на розгляд Верховної Ради. Почекайте.

(Загальна дискусія).

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Чекайте. Ще раз кажу. Ми зараз затверджуємо проект останнього "д", який ми будемо підписувати. Це той законопроект, який ми з вами разом опрацювали. Єдине було побажання у Марії Василівни включити в нього норму назвати його "про державну мову та застосування інших мов в Україні". По суті це той самий законопроект, який ми з вами опрацювали.

ПОДОЛЯК І.І. Можу я виловитися з цього? Просто це відразу треба. Я хотіла б висловитись.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Почекайте. Можна я дочитаю і надам вам слово. Ми ж не голосуємо. Ви зараз висловитесь.

ПОДОЛЯК І.І. Але ви будете читати про що? Про 5 законопроектів? Три зареєстрованих, один доопрацьований і один.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Ні. Ви почуєте. Я дочитаю, ви зрозумієте, про що я.

"За підсумками обговорення та з урахуванням викладеного Комітет з питань культури і духовності вирішив доопрацювати проект Закону про державну мову, який сприятиме врегулюванню порядку застосування української мови як державної в публічних сферах суспільного життя".

Знову не те!

Тому що ми три альтернативні виносимо. Наталія Ростиславівна, я формую з голосу. Я п'ятий раз повторюю те, що я формую з голосу. Що ми підтримуємо голосування за основу зараз в залі усіх трьох поданих законопроектів номери 5670, 5556, 5669, а також доопрацьованого комітетом проекту закону, на основі закону 5670, в формулюванні "Закон України", а далі у нас є два формулювання, які ми зараз обговоримо і на якомусь з них зупинимось.

Попереднє формулювання було "Закон України про державну мову", друге формулювання було "Закон України про державну мову та застосування інших мов в Україні".

Перше, щоб ми завершили, щоб всі зрозуміли, що відбувається, я хотів би, щоб Юрій сказав декілька норм, які стосуються інших мов, які сюди потрапили, те, що виправили. Тоді у вас буде цілісна картина, бо 5670д без цього формулювання ви знаєте.

МАТІОС А.В. А можна перед тим, як Юрій? Я хочу трохи вдатися в екскурсію цієї історії. Бо складається враження якимось таке макабричне, що я не розумію, чи я в комітетів Верховної Ради чи на базарі? До засідання комітету – зараз все гарно.

А передісторія питання цього така, 2013 року у сьомому скликанні Верховної Ради Володимир Яворівський, Володимир Бондаренко, Марія Матіос, Ірина Фаріон, Андрій Ілленко зареєстрували законопроект під назвою "про

функціонування української мови як державної та порядок застосування інших мов в Україні". Він був зареєстрований.

Ми отримали у відповідь, сьоме скликання, до Революції гідності, ми отримали на себе купу помиїв за цей законопроект, вислухали все, що можливо про цю шкідливість такого законопроекту в Україні. В той час, коли з західних міст України лунало, що треба підтримати Крим і день чи два, чи тиждень говорити російською мовою. Ми вислухали все, що можливо і неможливо про шкідливість цього законопроекту для України!

І я, так, цей законопроект у цьому варіанті, який ми подавали в 2013 році, його авторами насправді був Сергій Петрович Головатий і Оксана Іванівна Сироїд. Але оскільки вони не мали права законодавчої ініціативи, суб'єктами законодавчої ініціативи виступило 5 депутатів з усіх фракцій тодішнього парламенту, окрім Партії регіонів. Оце така передісторія цього законопроекту.

Він, звичайно, не був розглянутий. І я, враховуючи нинішню ситуацію: політичну, воєнну, агресивну – продовжуйте цей ряд далі, наполягаю, що в Україні ми повинні ухвалити нинішнім складом парламенту законопроект, який чітко, однозначно розставить крапки над і щодо функціонування української мови як державної, при цьому вказавши місце і норми, порядок застосування інших мов в Україні.

Чому я наполягаю на такій версії? Я розумію, що його потрібно доопрацьовувати зважаючи на те, що минуло чотири роки з початку його написання. Через те, що ми відрізаючи якийсь сегмент, так, це дуже важливо – це надважливо, це архіважливо! Це не потребує доказів. І я думаю, що у цьому питанні немає ніякої конфронтації ні серед членів комітету і немає двох думок чи двох бачень щодо функціонування української мови як державної. Нас усіх разом і не тільки тих, хто тут є – немає ніякої, жодної конфронтації!

Але якщо ми не враховуємо на тлі подій, які відбуваються в Україні, тепер інтерес тих, хто з нами поруч, і так само воює угорською мовою, в тому числі

вони пишуть, і румунською, і он пише: "А что ж? Я ж не смогу читать свою книгу на румынском языке". Бо ми прописуємо 50% для румунського видавництва.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Ми забрали цю норму. Вона є в магазинах.

МАТІОС А.В. Вона є...

Отже, немає конфронтації у підходах до бачення функціонування української мови як державної. Але є нюанс, про який я сказала.

Що відбулося насправді? Що таке 5670? Це фактично розчленований оцей "функціонування української мови як державної та порядок застосування інших мов", але удосконалений, правда, у відповідності до нинішніх обставин і нинішньої ситуації в Україні. Він покращений ніж той, який був у 2013 році. Я це визнаю і це правда.

Але я вважаю, що якщо ми зараз не зробимо те, що пропонувалося в 2013 році, ми запускаємо своїми руками нову хвилю законопроектів на взірць Балицького, бо все почалося з того, що депутат Балицький з Опоблоку найперше зареєстрував законопроект про захист російської мови і як у відповідь на цей законопроект з'явився поновлений з іншими депутатами законопроект Головатого 5669. Оце така передісторія цього питання.

Сергій Петрович може, якщо він захоче і має бажання більш докладно і більш фахово розповісти про всю цю ситуацію. Через те, що я пригадую весь 2013 рік, то тільки на стовпах не писали, кого де треба повісити через цей законопроект. Зараз ми чомусь його розчленували.

І мене, скажімо навіть, як одного з тих, хто подавав як суб'єкт законодавчої ініціативи, жодного разу, послухайте, не запросили на засідання жодної робочої групи. Мені не треба доводити в Україні, що я за українську як єдину державну мову! Я довела це своєю творчістю. Але я, мислячі як державний діяч, а не той, хто думає про рейтинг, мене рейтинг мій політичний не цікавить, мене цікавить,

чи ми ухвалимо рішення як державні діячі, чи ми ухвалимо рішення комітету як просто тимчасовики?

Чому я проголосувала, утрималася проти такого порядку денного? Подивіться, що ми сьогодні розглядаємо. Ми розглядаємо 5 варіантів законопроектів про мову і ми шостим питанням розглядаємо "про свободу совісті та релігійні організації". Ми законопроект про підтримку кінематографа розглядали до 12-ї, один законопроект розглядали на трьох комітетах. А оце ми зараз швиденько.

Воно гарно звучить, воно сприймається дуже гарно на слух, але я хочу, щоб ми сьогодні ухвалили рішення як державні діячі. Якщо не сьогодні? Ми завтра зберемося комітетом, післязавтра. Ми можемо просто філігранний законопроект внести до зали, який підтримає весь парламент, і ми оцю напругу не будемо своїми руками плодити.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Пані Маріє, дякую. Я хочу сказати, що ваші побажання ми намагалися врахувати. Тому і запропонували зараз внести до проекту, зробіть проект 5670д, який ми обговорювали з громадськими активістами, ініціативною групою і авторами цього законопроекту додати до нього декілька норм, які зараз зачитає Юрій, щоб всі знали, які ваші побажання враховують. І можемо тоді не затягувати, а почати працювати далі над цим процесом. Юрій, будь ласка, зачитайте.

КРАЙНЯК Ю.О. До законопроекту була додана стаття друга, яка, в принципі, копіює, взята повністю із законопроекту 5669.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Перше, ми нічого не вилучали? Ми лише додавали.

КРАЙНЯК Ю.О. Ми нічого не вилучали.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Все. Дякую. Будь ласка.

КРАЙНЯК Ю.О. Все, що в законі було обговорено, воно залишилось. Були додані лише тільки норми із законопроекту 5669, тому що там передбачається механізми захисту норм національних меншин та регіональних мов.

Я можу зачитати, в принципі. Тут велика стаття друга, я думаю.

ПОДОЛЯК І.І. А для кого? Там ще зміни є...

(Загальна дискусія).

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Зачитайте швиденько зміни, Юрію, я вас попросив, швиденько зачитайте. Ви зрозуміли, законопроекту, оскільки ми прозоро над ним працювали. Я ще раз кажу, що з законопроекту нічого не вилучено, додані норми, які Юрій зараз зачитає. Будь ласка.

КРАЙНЯК Ю.О. Стаття друга, "мови національних меншин та регіональні (міноритарні) мови". Перша частина. "Будь-яка інша мова, що застосовується в Україні, окрім української мови як мови титульної нації, та мов інших корінних народів України для цілей цього закону є іноземною мовою. Мовою національної меншини України є іноземна мова, яку громадяни України, що за своїм етнічним походженням не є українцями, історично та впродовж багатьох поколінь застосовували в Україні як свою материнську мову".

Частина третя. Регіональною (міноритарною) мовою в Україні є мова відмінна від української та яка традиційно застосовувалась в межах території України громадянами України, що становлять кількісно меншу групу ніж решта населення України. Діалекти та говірки українською мовою, а також мови мігрантів не є регіональними (міноритарними) мовами".

Частина четверта. "Держава забезпечує захист та підтримку мов національних меншин та регіональних (міноритарних) мов в Україні відповідно

до Рамкової конвенції про захист національних меншин та Європейської хартії регіональних або міноритарних мов".

Частина п'ята. "Передбачені цим законом заходи, спрямовані на захист та підтримку мов національних меншин та регіональні (міноритарні) мов, застосовується за умови, якщо кількість осіб – носіїв відповідної мови національної меншини або регіональної (міноритарної) мови, що проживають в межах територіальної громади села, селища, міста, на якій поширена ця мова, становить 30% і більше від чисельності населення".

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Це норми звідки?

КРАЙНЯК Ю.О. Ця норма, яка була взята із законопроекту, який Сергій Петрович Головатий...

ПОДОЛЯК І.І. Як вона називалась: 5669?

МАТІОС А.В. 5669. Ну, не треба нам зачитувати цю другу, бо там велика друга ця частина.

КРАЙНЯК Ю.О. 5669.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Далі.

КРАЙНЯК Ю.О. "Право ініціювати застосування заходів спрямованих на захист і підтримку відповідної мови національної меншини або регіональної (міноритарної) мови належить членам територіальної громади села, селища, міста, де поширена ця мова. У разі збору підписів 30-ти і більше відсотків осіб-членів територіальної громади ініціативна група подає підписні листи до відповідної

сільської, селищної, міської ради. Формування ініціативних груп та складання підписних листів здійснюються згідно з Законом про референдум".

ІЗ ЗАЛУ. Можна далі не читати.

(Загальна дискусія).

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Почекайте. Одну секундочку. От хто зараз буде говорити, ви зараз звідси вийдете і підете. Ми нормально всі спілкуємося.

МАТІОС А.В. А хто запрошений?

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Ні. У нас відкрите засідання, запрошений може бути будь-хто.

Тобто ви додали туди норми з закону підписаного: там був мій підпис, Марією і розробки Сергія Петровича, і підписаний представниками Партії "Свободи", правильно?

ПОДОЛЯК І.І. Так. Це та стаття з цього закону.

ГОЛОВАТИЙ С.П. Це так, тільки не зовсім. В моєму законопроекті від 13 серпня 2012 року № 11075, що пішов як 5669, про хартію регіональних мов немає згадки і не може бути!

МАТІОС А.В. Немає.

ПОДОЛЯК І.І. Абсолютно правильно.

ГОЛОВАТИЙ С.П. І не може бути жодним чином! Ви що? Це взагалі, це порохова бочка, якою ви зірвете все!

МАТІОС А.В. Погоджуюся.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Почекайте. Давайте. Отже, Сергію Петровичу, що ви пропонуєте?

ПОДОЛЯК І.І. Я би хотіла, як депутат Верховної Ради я маю право сказати, в третій раз прошу?

ГОЛОВАТИЙ С.П. Можна сказати, як я пропоную? Дайте мені 5 хвилин.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Можемо ми, з вашого дозволу, Сергія Петровича послухати. Будь ласка.

ГОЛОВАТИЙ С.П. І відпустити, бо у нас сьогодні як в конституційну ніч. Ні. Ні. "Українська мова" тут, а о третій годині в Могилянці робоча група Конституційної комісії по "Криму". І от в ту конституційну ніч ми якраз дві робочі групи спеціально працювали.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Будь ласка, кажіть, Сергій Петрович.

ГОЛОВАТИЙ С.П. Я хочу абстрагуватися від усіх законопроектів, від усіх політичних груп і всього іншого.

Я хочу сказати одне, що якщо зараз у Верховній Раді зріє оцей політичний процес, який дійсно може зробити те, що ніколи не було зроблено. Ніколи історично, від 89-го року, до якого я теж був причетний з того закону про мови УРСР! То я думав би, що треба знайти той шлях, який дасть оті 226 за той варіант, який всіх примирить. Бо якщо ми знайшли в конституційну ніч 316 з комуністами,

де була більшість, за формулу 10-ї статті, яку я писав, авторство, то вам і належить знайти 226 на компромісну формулу.

Що я бачив, як компромісну формулу, коли реєстрував свій законопроект у 2012 році? Знову ж таки, тільки те, що я записав в 10-у статтю: перша і друга частина. Перша стосується всебічно, що держава забезпечує всебічний розвиток функціонування української мови у всіх сферах суспільного життя. І друга частина, що в Україні гарантується вільний розвиток нацменшин. Якби не було цього компромісу з двох частин: державність українською і захист мов нацменшин – не було б тоді 316. Це вимога 10-ї статті. 10 стаття – це засади конституційного ладу.

І остання частина четверта цієї статті каже, що застосування мов визначається законом. І далі ідемо в 92-у статтю, де повноваження Верховної Ради, де говориться, що виключно законом визначається порядок застосування мов. Все сходиться до купи: перша, друга, четверта частина статті 10-ї і пункт, не знаю який там, статті 92-ї – законом!

Отже в законі я бачив би, а особливо в нинішніх умовах, не можна відходити від методології 10-ї статті! І тому, коли ви пропонуєте, правильно, в другу статтю "мови нацменшин або регіональної (міноритарної)" – це якраз і є той, що може знайти цей компроміс. Тобто не може бути тільки одна, як пропонувалося, хоча би це дуже бажано, але я бачу, що це те, що буде створювати конфлікт. Без конфліктна ситуація, коли в законі. Я бачив свій закон. Є кодекс мовної політики! Все кодифіковано.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Сергію Петровичу.

ГОЛОВАТИЙ С.П. Почекай. Все кодифіковано. Але і те, і те, і те – і тоді. Я ж пройшов не тільки практику цього, експертизу всіх законопроектів мовних Венеціанської комісії, я був на всіх засіданнях присутній, я знаю їхню реакцію. Чому в моїй преамбулі, і ви це з'ясували, є посилання і на висновки Венеціанської

комісії, і на Рамкову конвенцію, і на практики Євросуду. Це все в тій преамбулі, тому що це вже стосується того, що вже як будуть дивитися інститути Ради Європи на ці речі? Що дуже гостро! І треба знати, що "венеціанці" там в секретаріаті працюють, які дивляться саме не на державну мову. Європа не цікавиться державною мовою! Вони вважають, що кожна держава як хоче, так що хоче те і робить з державною мовою. Їх цікавить тільки одне – нацменшини. Тільки одне!

І тому в цій ситуації, коли під отакою лупою будуть дивитися на український варіант, вони будуть дивитися в першу(!) чергу на мови нацменшин. Тому я вважав би, я не можу відійти від власної концепції. Я не нав'язую, я кажу те, що я бачив би. І якби я був сьогодні в парламенті, я робив би те саме, що я і робив і в 2012 році, і у 2006 році в Конституцію, і в 2012-у реєструючи, і далі, коли дав депутатам, щоб вони зареєструвати.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Ви же, Сергію Петровичу, зараз маєте і офіційний статус, тому нас ваша думка цікавить і сильно.

МАТІОС А.В. Ви член Венеціанської комісії, Сергію Петровичу.

ГОЛОВАТИЙ С.П. А якщо раптом він піде туди, я кажу, там треба буде працювати.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Хто не знає, Сергій Петрович Головатий зараз член Венеціанської комісії від України, недавно призначений.

ГОЛОВАТИЙ С.П. І коли я писав свій законопроект, я робив його так, щоби мені було не червоніти, бо там є довіра до мене як до фахівця. І якби я написав якусь гидоту, і вона пішла в "венеціанку", мені було б соромно, що я написав цю дурницю!

Тому я залишаюся на своїй концепції. Ви приймаєте рішення, як хочете. Але я бачу, в історичний момент український зараз, коли стільки буде. І так мало того, що про квоти на телебачення кажуть, де я кажу, що це ганьба(!), що для державної мови квотування. Не може державної мови бути квот! Тому в цих ситуація. 100-відсотково державна мова може функціонувати, а не за квотами. За квотами всі інші мови крім державної.

То все-таки я бачив би, я хотів би, щоб всі фракції, які там хотіли щось і свій політичний капітал і імідж покращити, щоб вони зійшлися на якомусь компромісі, який всіх об'єднає і знайде 226.

Друге, стосовно Європейської хартії. Не чіпайте її! Вона у нас ратифікована комуністами, під Ткаченком, вона ратифікована зі спотвореним текстом перекладу російської мови, з російської взятий. Там немає зовсім нацменшин в тій хартії і так далі. Тому жодного посилання в цьому законі не можна робити, тому що у нас, на жаль, неправильний Закон про ратифікацію. Ми уже. Це у мене є у висновку.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Сергію Петровичу, з вашого дозволу. Я почув вас. Послухайте пропозицію.

ГОЛОВАТИЙ С.П. Так, будь ласка.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Пропозиція все ж таки моя, ви зараз її почуєте. Я би пропонував, щоб ми все ж таки не затягували процес, запропонували Верховній Раді підтримати три законопроекти, які ми маємо, а також доопрацьований новий. Але ми сформулюємо цю частину, про яку ви кажете, разом з вами без Європейської хартії. Ми звідти нічого не забрали, ми лише додаємо ту частину, яку ми читали, але доформулюємо правильно із Сергієм Петровичем і заберемо "Європейської хартії", яка була дійсно прийнята комуністами.

Зараз тоді би, все одно підписувати його будуть і члени комітету, і інші – це відкритий процес. Тому ми би могли зробити таке рішення, послухайте ще раз.

"За підсумками обговорення за з врахуванням викладеного Комітет з питань культури і духовності вирішив доопрацювати проект Закону про державну мову, який сприяє врегулюванню порядку застосовування української мови як державної в публічних сферах, взявши за основу альтернативні варіанти окремих положень проектів законів про державну мову: 5670, 5556, 5669.

За результатами розгляду комітет на своєму засіданні прийняв рішення рекомендувати Верховній Раді України прийняти в першому читанні і за основу всі розглянуті проекти законів, а саме: про державну мову – 5670, про мову в Україні – 5556, про функціонування української мови як державної та порядок застосування інших мов в Україні – 5669, а також доопрацьований народними депутатами України членами Комітету з питань культури і духовності й іншими народними депутатами проект Закону про державну мову та порядок застосування інших мов в Україні – 5670д".

Ми взяли цю назву, яку Марія запропонувала, і виписуємо цю частину, яка стосується мов нацменшин, разом з вами і з нашим апаратом. Підписуємо членами комітету буквально завтра. І рухаємося далі.

МАТІОС А.В. У відповідності до Регламенту ми не маємо права вносити ще четвертий незареєстрований законопроект – оцей, який ми називаємо доопрацьований, а другий ще до доопрацьований.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Ні, ми другий. Дивіться, у нас немає, ще раз вам поясню. У нас зареєстровано лише 3 законопроекти. Не 4 і не 5. 3. Ми домовилися, що ми обговорюємо на комітеті ще один. Ми взяли за основу один той, як ви запропонували, щоб врахувати нацменшини, але взяли весь текст 5670, який ми обговорили до цього, нічого звідки не забираємо. Пункт, який стосується

нацменшин обговорюємо з Сергієм Петровичем, формулюємо, даємо на підпис членам комітету. І хартію вилучаємо.

ПОДОЛЯК І.І. Дозвольте? Я перепрошую, я можу висловитися, чи мені вийти взагалі з комітету?

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Будь ласка.

ПОДОЛЯК І.І. Дякую. Шановні друзі, я би хотіла. Може взагалі не говорити мені нічого? Отже дивіться, яка є ситуація. Є три законопроекти. Один з цих законопроектів – це є той законопроект, де ви є співавтором зараз серед зареєстрованих, і цей законопроект так і називається. Як він називається?

(Загальна дискусія).

ПОДОЛЯК І.І. "Про функціонування української мови як державної та порядок застосування інших мов в Україні", в якому є ця стаття друга, яку ви от запропонували сюди внести. Тут так само зміни є і в Преамбулі.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Але ми не погоджуємося з таким тлумаченням, а...

ПОДОЛЯК І.І. Я би ще хотіла... Я розумію, що є нюанси, про які вже було сказано. То я не буду про це говорити. Так?

Тому законопроект, який містить норми пов'язані з мовами національних меншин, є вже зареєстрований. Так? Він є.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Так.

ПОДОЛЯК І.І. Не бачу, чому б його не вносити в зал, якщо буде прийнято рішення всі "3+1" вносити. Так?

Тепер про що б я хотіла сказати і що є важливим. Я не буду тут патетично висловлюватись, я тільки скажу дуже предметно. Тут є дві концепції різні і ми про це говорили. Хто не знає про це, той нехай довідається. Але мені здається, що всі знають. Концепція Закону про державну мову передбачає врегулювання усіх питань пов'язаних з функціонуванням державної мови і містить відсылки до Закону про національні меншини, в частині регулювання мов національних меншин. Зміни були до цього закону зареєстровані і подані.

Ми говорили про підстави, причини, аргументи для існування такої концепції. Знову ж таки, як абсолютно правильно зазначив пан Головатий, в Венеційську комісію Закон про державну мову не цікавить, його цікавить функціонування і комфортна ситуація пов'язана з національними меншинами. Закон про державну мову не регулює використання і застосування мов національних меншин. Тому з тої точки зору абсолютно все є порядку.

Щодо тих нюансів, які викликали деякі занепокоєння в проекті закону 5670, ми зараз не говоримо про інструментарій, тому що хто цікавився тим процесом, хто був в робочій групі, хто просто ставив запитання, то дуже добре знають про предмет закону і про інструменти, які тут запроваджені. Так? То мушу сказати, що деякі норми, які занепокоєння, вони були прибрані, вони були згладжені, вони були лібералізовані, скажемо так. Особливо те, що стосується, як ви правильно сказали, Миколо, книговидавництва, засобів масової інформації.

Тому зараз знову починати з того, щоб змішувати абсолютно різні концепції і починати весь процес спочатку, я не бачу для цього жодних підстав. А більше, я вважаю, ми не маємо права цього зробити! Тим більше, що всі позиції є відображені, бо вже зареєстрований законопроект.

Я б так само хотіла просити нас всіх, всіх нас і себе прошу, в тому числі серед інших, щоби ми поступилися своїм якимись там, може, персональними переживаннями, якимось своїм его і все-таки на доопрацьований проект Закону про державну мову просто всі погодилися. Якщо будуть виникати ще якісь запитання і уточнення, і редакційні зміни, то ми внесемо їх між першим і другим

читаннями. Їх можна було внести, зрештою, і ті, які опрацювала робоча група, так, в жодній мірі не знецінюючи її роботи.

Тому, дорогі колеги, я прошу всіх, я дуже прошу всіх просто подумати, що такого шансу ми як не приймемо це зараз, ми не будемо мати цього шансу більше прийняти Закон про державну мову. Я вас просто прошу, це історичний момент. Я готова, якщо це комусь буде там легше і простіше, взагалі свій підпис не ставити навіть під цим законом. Нехай це буде чий завгодно партійний закон. А він є громадським законом. Але лиш для того, щоб ми прийняли Закон про державну мову. Тому що ми кажемо, що Закон про державну мову, державна мова – це одна з ознак суверенності держави поряд з іншими ознаками суверенності держави. Тому що ми кажемо про те, що ми мови національних меншин додатково врегульовуємо в іншому законі.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. І там є посилання, між іншим.

ПОДОЛЯК І.І. І там є відсилання на ці норми.

ГОЛОВАТИЙ С.П. На Закон про меншини?

ПОДОЛЯК І.І. Так.

ГОЛОВАТИЙ С.П. О!

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Тут є. Там є відсилання в самому законі.

ПОДОЛЯК І.І. І тому я просто вас прошу, тому що в одному, така концепція теж мала право на існування і в 2012-у і в 2013-у і на нині вона має право, очевидно, на існування, бо якась логіка в цьому є.

Але ще раз кажу, ми не залежна суверенна держава, яка знаходиться в війні. Нам треба захищати своє, створювати комфортне життя для інших наших співгромадян, що ми робимо! І ми цю відповідальність несемо і беремо на себе, і будемо продовжувати. Але давайте, щоби цей закон не уподібнювався на "закон про Конституцію України і статuti місцевих самоврядних громад" або "закон про державний прапор і прапори міст і сіл України". Вибачте за метафору, але просто прошу, давайте ми всі приймемо зріле рішення. Дякую.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Пане Тарасе, будь ласка.

ЄЛЕНСЬКИЙ В.Є. Який ви пропонуєте?

ПОДОЛЯК І.І. Доопрацьований законопроект внести в зал і всім за нього проголосувати.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Вона пропонує просто доопрацьований законопроект, так як було записано, враховуючи, що в тексті закону є відсилання до Закону про національні меншини.

(Загальна дискусія).

ГОЛОВАТИЙ С.П. Тепер стосовно відсилання. Дивіться, якщо в цьому законі є відсилання до ще одного закону, яке стосується вузького предмету – національних меншин, в юриспруденції це називається "law general" і "law special" – є загальний закон і є спеціальний закон. І відповідно до доктрини і застосування законів є певна ієрархія між "law general" і "law special". *(Говорить англійською мовою).*

Це застосовується у звичайній судовій практиці в звичайних судах, а тим більше в Конституційному Суді.

Тому, якщо є відсилання в загальному законі до "law special", то "law general" охоплює і порядок застосування тих самих мов, бо він визначає як застосовується. Але вони застосовуються відповідно до порядку в "law special".

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Чи можемо ми?

ГОЛОВАТИЙ С.П. Тому це не заважає загальну назву мати ту, що ми говоримо, яка охоплює.

ЛЕСЮК Я.В. Яку конкретно?

(Загальна дискусія).

ГОЛОВАТИЙ С.П. Конкретно охоплює і статус державної мови, порядок застосування інших мов. Це перше.

Друге, я вам скажу відверто, що я би, якби я зараз був депутатом, мені б було образливо мати Закон про державну мову анонімну. Аномімну. Яку державну мову?! Так, це написано в Конституції.

(Загальна дискусія).

МАТІОС А.В. Ми чітко указуємо "функціонування української мови як державної".

ГОЛОВАТИЙ С.П. Чекайте. Правильно, предмет закону "про українську як державну". Я хочу, це є просвітницький характер назви закону навіть.

МАТІОС А.В. Да.

ГОЛОВАТИЙ С.П. Він несе, тому що у нас не всі знають! Будеш говорити державною мовою...

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Тобто, Сергій Петрович, ви пропонуєте зараз?

ГОЛОВАТИЙ С.П. Да, я пропоную "про українську як державну та порядок застосування інших мов". Будь ласка.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Ви пропонуєте змінити лише назву. А все решта, оскільки є відсилки до спеціального закону, лишити той варіант.

ГОЛОВАТИЙ С.П. Можна. Да. Я бачу, що є можливість, змінивши назву: Закон про українську як державну та порядок застосування інших" – ухвалити на цьому етапі той, що як доопрацьований, але має бути зареєстрований.

(Загальна дискусія).

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Дозвольте завершити автору закону, який це писав, який насправді це писав першим!

ГОЛОВАТИЙ С.П. Моє бачення таке, що на цьому етапі як компроміс я бачу, для людей, які хочуть компромісу, щоб закон у своїй назві мав речі, які визначають предмет закону. Про українську як державну, а не будь-яку державну. Плюс "порядок застосування інших мов", бо він відсилає до інших. І той хай приймається.

Але і взяти оцей, що сьогодні є. Якщо дійти до джентльменської угоди, що ми погоджуємося, хай яке воно не є, хай сьогодні буде – ми підпишемо, зареєструємо. Але це в першому читанні. А далі ми готуємо разом до другого читання так, щоби. Тут є що чистити, люди добрі, тут є багато що чистити юридично, між іншим, я так подивився.

ПОДОЛЯК І.І. Пане Сергію.

ГОЛОВАТИЙ С.П. Чекайте. Можна завершити? Я завершу, я зараз піду взагалі, тому що у мене о третій годині починається. Я хочу завершити.

І тоді готувати. Я дуже хочу працювати у вас при підготовці до другого читання, бо юридично, я кажу, дуже багато речей, які я знайшов. Я вчора Юрі Крайняку дзвонив.

І останнє, і хотів би працювати ще не тільки юридично, а і лінгвістично. Бо як мене вчили в Інституті української мови: за останній час, я того не знав, і Конституційний Суд – нема сфер. Сфера – це є поняття геометрії. Тут всі "сфери". І стосовно цього: ділянки, пасивних дієслів в орудному відмінку повно і так далі. Тобто і стилістично, і лінгвістично, і синтаксично я хотів би працювати над цим.

ПОДОЛЯК І.І. Це не той законопроект ви читаєте! Наш відредагований вже лінгвістично і синтаксично.

ГОЛОВАТИЙ С.П. Тому я би бачив такий варіант як компроміс. Готувати до другого читання всім разом.

ПОДОЛЯК І.І. Ви його не бачили ще!

(Загальна дискусія).

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Колеги, пропозиція є наступна. Взяти три законопроекти, про які ми знаємо, і четвертий проект доопрацьованого, який би ми підтримали, змінивши лише назву. А на другому читанні додали би все, що нам потрібно для того, щоб це ефективно працювало. І в такому варіанті підтримати. Які ваші думки?

МАТІОС А.В. Ви чудово знаєте, що у залі ніколи в другому читанні не проходять поправки притомні, притомні. Ось Віктор Михайлович Пинзеник говорить з точки зору як фінансиста й економіста "притомно" завжди. І щонайбільша поправка має підтримку 120 голосів і це все намагання відволікти...

(Загальна дискусія).

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Колеги, давайте по суті. Секунду. У мене задача щоб ми сьогодні підтримали проекти, тому я. Колеги, Тарас, ви хочете довго говорити і показати, які ви розумні? Ми знаємо, що ви розумні, тому ми вас запросили.

МАТІОС А.В. Тут всі розумні.

(Загальна дискусія).

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Та я вас хвалю, просто давайте депутати висловляться, щоб ми.

МАТІОС А.В. Від посилання на Закон про національні меншини і те, що стосується мов національних меншин, має дві статті. Стаття шоста – держава гарантує всім нацменшинам права на національну.

ГОЛОВАТИЙ С.П. Це написано в Конституції. Це не нове.

МАТІОС А.В. І це відсилання до Закону про національні меншини. І стаття восьма – відсилання до Закону про засади державної мовної політики, який ми тут деякі.

ГОЛОВАТИЙ С.П. Треба скасувати. І все.

МАТІОС А.В. Так. Але якщо ми приймаємо такий підхід, то ми відсилаємо, ми робимо посилання на оці статті – шосту і восьму Закону про національні меншини.

ПОДОЛЯК І.І. Ми про який законопроект говорите, Маріє?

ІЗ ЗАЛУ. Закон, який зараз чинний, про національні меншини?

МАТІОС А.В. Так.

ЛЕСЮК Я.В. Я прошу слова.

ПОДОЛЯК І.І. Так я ж кажу, що ми внесли пропозиції – зміни в частину мовну і він є зареєстрований вже 2 місяці – 6348.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Пане Тарасе, будь ласка.

МАТІОС А.В. А навіщо їх розчленовувати?

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Пане Тарасе, будь ласка.

ШАМАЙДА Т.А. Шановне товариство, від імені групи робочої, яка розробляла проект 5670, точніше доопрацьовувала той проект, який дійсно, як ви сказали, основу яку заклали Сергій Петрович Головатий і Оксана Іванівна Сироїд ще 5 років тому, хочу декілька акцентів розставити.

По-перше, абсолютно підтримуючи Сергія Петровича Головатого, що Венеційську комісію, європейську інституцію не цікавлять закони про державну мову, цікавлять питання національних меншин. Це було одним із ключових

аргументів, чому робоча група вписала саме "Закон про державну мову", а не закон про всі мови зразу.

І, до речі, коли відбулася презентація проекту Т-670 перед послами країн ЄС, було 20 послів, включно з угорським послом, румунським послом і так далі – і всі вони сказали чітко, що нас не цікавить ваш Закон про державну мову і так далі.

Тому, якраз через це додавання в назву ситуації про меншини і так далі, воно автоматично робить цей закон предметом уваги розгляду і різних можливих причіпок цих інституцій.

ПОДОЛЯК І.І. І на прийняття.

ШАМАЙДА Т.А. Да. І різних проблем.

Саме тому, підтримуючи ваше твердження і керуючись цією логікою, ми якраз і говоримо про те, що повинен бути "Закон про державну мову".

Друга причина – це європейська традиція. Тому що аналізуючи закони, а наша група аналізувала, звичайно, закони різних країн ЄС, країн Європи, ми не бачили ніде законів, де би перемішані були різні мови. А це саме закони про французьку мову, закон про офіційну мову такої-то країни.

ГОЛОВАТИЙ С.П. Бо у європейської країни не було 300 років заборони на державну мову!

ШАМАЙДА Т.А. Абсолютно правильно. Сергію Петровичу. І тому це також важливо, що ми ідемо європейським шляхом.

Третя причина, що перемішування в одному законі різних мов, а це зовсім різні речі, дійсно, статус української мови як державної, як елементу конституційного ладу і питань мов менших – це зовсім різні речі. І їхнє

перемішування неминуче веде до перетягування канату і стиканню цих мов – це джерело певного конфлікту.

І ми розуміємо, коли вноситься закон 1989 рік УССР, так, над яким працював і Сергій Петрович, зокрема, і професор Василенко, і багато інших людей, чи коли в 2012 році в умовах режиму Януковича вноситься оцей закон, де це все разом. Зараз зовсім інша ситуація.

Я хочу заперечити, що закон 5670 – це реакція на якогось там Балицького. Це зовсім не так.

МАТІОС А.В. Ні, я про свій говорили. 5669.

ШАМАЙДА Т.А. Вибачте. 5670 законопроект з'явився тому, що Міністерство культури України створило дорадчий орган, де об'єднані були десятки громадських активістів, мовознавців, лінгвістів, правників, які поставили своїм головним завданням розробку проекту про мову. І було одностайне рішення, що це саме повинен бути проект про державну мову. Ну не по назві там, українську можна додати в назву, це не.

МАТІОС А.В. Не можна було а треба було!

(Загальна дискусія).

ШАМАЙДА Т.А. Саме тому про державну українську мову, а не про мови меншин. В цьому законі, який є проектом непартійним, який розроблений широким експертним і громадським колом, який внесений депутатами п'яти фракцій: коаліцією і опозицією, і позафракційними – це, по суті, проект дійсно пана Головатого і пані Сироїд, який доопрацьований і, як тут всі визнають, набагато досконаліший, і доопрацьований до нинішніх реалій. І там є багато відсильних норм до Закону про національні меншини, як тут слушно було сказано, внесено також законопроект про зміни, удосконалення Закону про

національні меншини. Є відсильні норми там, де потрібно підкреслити, що ці норми до Закону про державну мову не спрямовані проти меншин – це окремо підкреслюється в багатьох статтях цього закону.

І недаремно, коли ми візьмемо експертні різні висновки, то по суті одностайня є думка, майже одностайня, експертного середовища стосовно того, що саме закон 5670 потрібно приймати. Ось Міністерство культури України, яке розглянуло три проекти і є представники, що саме закон 5670 треба прийняти за основу. Міністерство освіти і науки такий самий висновок і пояснюється чому. Міністерство молоді і спорту. Держкомтелерадіо є закликом університету Києво-Могилянської академії, Львівського університету, які розглянули всі проекти і говорять, що саме закон 5670 потрібно взяти за основу.

І про це саме йдеться, щоб комітет підтримав його в першому читанні. Дійсно ми хочемо, щоб зняти політичну амбіцію, тому ми відгукнулися на заклики пана Миколи, щоб доопрацювати ще цей проект, зробити його спільним проектом комітету, щоб всі співавтори могли підписатися. Але це не значить, що. І ми доопрацювали цей проект чесно, відкрито, зняли там моменти по телебаченню, по пресі, по книгам. Так? І якісь інші термінологічні речі, про які говорив Сергій Петрович, сфери там.

ПОДОЛЯК І.І. Редакційні речі, так.

ШАМАЙДА Т.А. Редакційні речі.

Таким чином нічого не перешкоджає нам, щоб у нас був Закон про державну мову, чи про українську державну мову, як в усіх країнах Європи, чи в багатьох. Щоб він став спільним проектом, комітетським і спільним. І щоби не перемішувати ці різні речі, залишивши разом з тим ті норми по меншинам.

Просто виходить так, що угоді, я не знаю там, одному депутату чи кільком депутатам зараз хочемо перекреслити цією статтею, де з'явилися якісь регіональні мови. Ну не може бути мови! Я розумію, 2012 рік і 2017 рік – не може бути згадок

про ніякі регіональні мови. Не може бути стаття, яка перекреслює всю концепцію закону, який є стрункий, де норми між собою погоджені, де півроку люди працювали двічі-тричі на тиждень збираючись по багато годин.

А зміни можна вносити в другому у читанні. І комітетські зміни чудово проходять в другому читанні.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Дякую вам, пане Тарас.

Шановні колеги.

ШАМАЙДА Т.А. Тому я пропоную, я підсумовуючи. У мене прохання або підтримати 5670, як проект який підтримується всіма міністерствами гуманітарного блоку, підтримується університетами, експертним середовищем, є звернення маси громадських організацій. Я їх залишив голові комітету. Є, до речі, звернення з Донеччини, там всі три організації з Донецької області просять підтримати цей закон. Фактично вся українська спільнота.

Або, якщо немає з якихось причин міркувань...

(Загальна дискусія).

ШАМАЙДА Т.А. Якщо з якихось політичних міркувань немає волі підтримати 5670, підтримати той проект, який ми напрацювали на чолі з паном Княжицьким на комітеті. Давайте не вставляти...

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Пане Тарасе, дякую. Колеги. Пан Ярослав, потім пан Тетерук.

ЛЕСЮК Я.В. Шановні панове, ідеться про закони про державну мову і про мови нацменшин. Тобто ідеться закон про конституційний лад України – це, що стосується державної мови, і захист прав національних меншин.

Я перепрошую, є різні підходи, і всі мають право на ці підходи. Немає патріотів більших чи менших. Але один закон не вирішить всю проблему, це є процес і довготривалий процес.

Тепер, що у нас виходить? В останній момент з'являється п'ятий закон з назвою "про державну мову та застосування інших мов в Україні": "Ми там додали пару". Шановні панове, якщо приймається така назва, то весь закон концептуально змінюється. Тепер друге, це є перше. До чого ми дійшли? Те, що сказала пані Ірина, три закони мають подаватися в парламент. Крім того може бути ще четвертий, п'ятий, як завгодно. Три – хай парламент вирішує.

Друге, що стосується, пане Сергію, без дискусії. В Конституції написано "державна мов українська", крапка. Коли закон називається "про державну мову" і так далі, і так далі – цього цілком достатньо. Бо ви теж починаєте з української. Правда?

ГОЛОВАТИЙ С.П. Та я це розумію. Бо я юрист, я це розумію. А суспільство. Це смакове...

ЛЕСЮК Я.В. Це не суттєво. Ні, ні, суспільство теж.

(Загальна дискусія).

ЛЕСЮК Я.В. Це зайве слово.

Тепер якби друге. Я що хочу сказати, я говорю про свій закон, шановні панове, ми працювали півроку з академіком Шаповаловим, півроку. На той момент коли я дізнався, що готується закон 70, коли я взяв, що він готується, ми вже третій раз з ним переробляли, з весни 2016 року ми працювали. І кожне слово, яке записано в нашому законі, крім деяких ляпсусів, які ми допустили після реєстрації, 5556. Тобто ми разом працювали, доходили згоди, тричі переробляли, але текст викладав виключно Шаповалом. І я думаю, що там не буде ніяких якихось таких непорозумінь.

Тепер що я хочу сказати, мені подобається підхід, коли в одному законі. Ми хочемо перекрити, ми не знаємо, що буде з Конституційним Судом, ми хочемо "закрити" цей закон "Ківалова-Колесніченка". В принципі, що перше було, ми виходили з того, ми маємо повністю його повторити, накласти кальку, тільки по-іншому, для того щоб його ліквідувати. Тому ми були проти розділяти на двоє.

Друге, мені подобається найкраще назва, яка була в вашому першому законі разом з Сироїд.

ГОЛОВАТИЙ С.П. Бо це з Конституції, з 10-ї статті.

ЛЕСЮК Я.В. "Про функціонування державної мови".

ГОЛОВАТИЙ С.П. "Української як державної".

ЛЕСЮК Я.В. Це ви даєте, мені вважається, там зайве слово "української". "Державної мови", а потім іде "та інших" – обов'язково.

ГОЛОВАТИЙ С.П. Бо це з 92-ї статті.

ЛЕСЮК Я.В. Друге. Але що ми зробили, припустимо, з Шаповаловим, що ніде ви не врахували і так далі, шановні панове. Ми вказали про статус мов! Тобто ви, якби, не розумієте. Всі мови рівні, але є мова державна і є мови корінних народів – і це їх на перший рівень треба ставити і так далі, ви якось викинули.

(Загальна дискусія).

ІЗ ЗАЛУ. Корінних народів в Україні?

ГОЛОВАТИЙ С.П. Немає статусу.

ЛЕСЮК Я.В. Я кажу статус всіх мов. Є корінні народи, 11 стаття, яку ви розробляли.

ГОЛОВУЮЧИЙ. 10 стаття дає два статуси: в першій частині статус державної і нею є українська, всі решта в другій частині 10-ї статті – це мови національних меншин, включно з корінними народами, бо це є національні меншини.

ЛЕСЮК Я.В. Так.
(Загальна дискусія).

ЛЕСЮК Я.В. Корінні народи – це мови національних меншин. Але крім того вони мають. Українська мова теж корінна.

(Загальна дискусія).

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Юрій, потім Тетерук.

ЛЕСЮК Я.В. Тепер далі що я хочу сказати, це є різні підходи взагалі. Я за їх мову. Оскільки була така хороша назва, нам з Шаповаловим нічого не лишалось, як назвати "про мови в Україні", але включаючи всі. І ми далі на тому будемо стояти. Ми будемо стояти "про особливі за права корінних народів і їх мов" і так далі.

І друге, шановні панове, навіщо таке робити? "Про держану мову та застосування інших мов" ми додаємо до того. Та що ж це таке? Якщо ви таку назву приносите це концептуально міняє зміст. І те що пані Подоляк говорила, вона абсолютно права – це зовсім різні підходи. Чому ми боїмося що підуть три закони? Врешті решт на цьому домовимося - всі три закони ідуть в зал. А з приводу останнього, що ви хочете доробляти, це за день-два не доробляється.

І друге. Ви доробляли, ви кажете, місяць. Ви працювали місяць над цим останнім законом? Пане Головатий, скільки ви разів були на цьому?

ГОЛОВАТИЙ С.П. Один раз я прийшов на перше засідання. І після того.

ЛЕСЮК Я.В. Так, але мені сказали, що ви місяць працювали.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Ну ви ж бачили останній варіант?

ГОЛОВАТИЙ С.П. Ні, ні. Я був перший раз, була Ірина, був Юра.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Два рази ви були, Сергій Петрович.

ПОДОЛЯК І.І. Був ще Василенко.

(Загальна дискусія).

ЛЕСЮК Я.В. Скільки разів був Василенко?

ІЗ ЗАЛУ. Не знаю.

ПОДОЛЯК І.І. Василенко працював у над цим законопроектом.

(Загальна дискусія).

ЛЕСЮК Я.В. Чекайте. Чому я, голова підкомітету, нічого про це не знаю? Чому ви Шаповалова не запросили? Всі знали, що Шаповалов над цим...

Тепер що я хочу сказати, шановні панове. Я не проти, щоб був і четвертий і п'ятий закон, але він має бути під своїм номером! А не під номером 5670д.

ІЗ ЗАЛУ. А яка різниця?

ЛЕСЮК Я.В. Це дуже велика різниця! Не треба маніпулювати ні залом, ніким!

ПОДОЛЯК І.І. Я вам можу просто навести приклад, щоб ви цей.

ЛЕСЮК Я.В. Чому ви взяли за основу тільки один закон, який доробляли?

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Та тому що я хотів брати за основу як народний депутат той, який хотів! І ніхто мені не може це заборонити.

ЛЕСЮК Я.В. Добре. Добре. То я кажу, я ніколи не буду підтримувати 5670д...

(Загальна дискусія).

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Пане Ярославе, у вас настільки досконалий законопроект з професором Шаповаловим, що у мене навіть думка не виникала, щоб там міг щось доробляти!

(Загальна дискусія).

ЛЕСЮК Я.В. ...Я підтримую...

ПОДОЛЯК І.І. Послухайте, це не є жодним порушенням принципове. Було зареєстровано три законопроекти, була створена робоча група. Один з них був доопрацьований і може бути внесений.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Колеги! Іра, будь ласка, давайте не перетворювати це засідання на базар. Пан Тетерук, будь ласка.

ПОДОЛЯК І.І. Що Іри? То не перетворюйте.

ТЕТЕРУК А.А. Пане головуючий, колеги народні депутати і шановні присутні, є надзвичайно важливим завжди пам'ятати, що ми зараз закладаємо дуже важливі речі, якими ми будемо користуватись найближчі роки. І тому виваженість і зоровий глузд повинні весь час нам допомагати. А емоції завжди будуть заважати. Я хотів виловити свою думку і побіжу на засідання Комітету з питань національної безпеки і оборони.

Є дуже важливим, на мій погляд, позиціонування окремо законопроекту, який буде закладати основи розвитку і існування української державної мови, і не змішувати його в жодному разі з мовами нацменшин. Я пояснюю на практичному прикладі. Я як військова людина ніколи не буду брати на полювання або на бойове завдання багатофункціональний швейцарський ніжик, бо я з ним нічого не заріжу і нічого не зроблю, бо він є хибним. Він є багатофункціональним, але одночасно він не робить нічого. Коли ми користуємось чимось, ми хочемо, щоб це було якісно потужно, але однофункціональне таке знаряддя, яке допоможе вирішити головне питання.

Так і тут ми повинні зробити якісний законопроект за допомогою всіх спеціалістів, які вболівають за те, щоб українська мова нарешті відбувалась в Україні як державна мова, якою будуть спілкуватись і в побуті, і, саме головне, в усіх державних установах, а насамперед влада. Бо там, якою мовою розмовляє влада, та і влада є. Якщо росіяни тут весь час "по-московськи" розмовляють, то і влада є московською.

Ми нарешті почали усвідомлювати і почали закладати, і боротись за те, щоб Україна була незалежною в усіх сенсах. Тому я дуже прошу, якщо ви будете враховувати позиції депутатів з інших комітетів, але тих, які також вболівають за те, щоб відбулось у нас прийняття певних законопроектів, не змішувати в жодному разі про українську мову і національні меншини. Давайте якісно пропрацюємо. Якщо для цього потрібно ще додатковий час для того, щоби

зробити їх досконалішими, але зробимо окремо про державну мову і окремо про мови нацменшин.

Я готовий агітувати і серед "Народного фронту" – ми віддамо максимум голосів за те, щоби й українська мова відбулася як державна, і всі національні меншини мали повне право користуватись своїми мовами так, як воно того бажають. Дякую за увагу. І я буду бігти.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Дякую. Колеги, пане Тарас, ми ж не на мітингу, ви хочете, щоб прийняли закон чи ви хочете виступити? Якщо виступити, то я вам надам слова. Якщо, щоб прийняли закон, трошки пізніше.

МАРУСИК Т. Ні. Одну важливу річ хочу сказати...

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Тоді закон може бути не прийнятий. Будь ласка, кажіть.

МАТІОС А.В. Ні, ні. Хай Тарас скаже.

МАРУСИК Т. Мені здається, що ця річ важлива і про це сьогодні не говорилося. Коли ми будемо змінювати цю назву, додаючи скажімо там мови національних меншин, ми мусимо врахувати абсолютно нові реалії, які вже почалися, які вже ідуть, до речі, вже зареєстрований не так давно законопроект про статус кримськотатарського народу. А ми дуже добре знаємо, що в Конституції є три згадки про корінні народи, а закону ще немає. І постійно ми знаємо, що головна проблема в Україні – це проблема російської мови. І постійно під статус кримськотатарської мови підклеюють ця російська мова, бо ми розуміємо, що передусім ідеться не про болгарську чи угорську, румунську.

Отже мені здається, що все-таки треба, голосуючи, ухвалюючи рішення, все-таки не зводити до одного – мають бути різні закони. І врахувати те, що все

рівно буде, так чи інакше, в перспективі, я думаю, що Меджліс буде цього добиватися, бо зрозуміло, що Меджліс іде до своєї автономії, буде добиватися про статус так само мови кримськотатарської...

МАТІОС А.В. Вона в Конституції Криму закріплена як офіційна мова. Її тут немає.

МАРУСИК Т. Я розумію...

МАТІОС А.В. А кримські татари мають право на самовизначення і в Конституції Криму це вже все обумовлено. Чи не так?

МАРУСИК Т. ...Завершуючи, що правильно закінчити вже зрештою з мовним законодавством і якісь акценти в перспективі розставити, то ще треба буде додатково, і я про це вже публічно казав неодноразово, ще один треба закон про, або як хочете назвати, про позитивну дискримінацію або про подолання наслідків радянської окупації у мовній царині. Це обов'язково треба буде зробити! Дякую.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Дякую.

Маріє, дивіться, колеги, все ж таки я би хотів, щоб вийшли на результативне голосування. Результативне голосування, де які є варіанти, ще раз підкреслюю.

Варіант перший, який був запропонований. Всі три виносимо в зал за основу і четвертий, під яким збираємо всі підписи разом. Це дає змогу потім для того, щоб ви собі прийняли рішення й остаточно визначилися. Але у нас для маневру поле політичне з'являється.

Згадуємо в назві нацменшини чи ні?

ГОЛОВАТИЙ С.П. Не можна. Не треба нацменшини згадувати.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Що треба згадати? Подивіться, знову ж таки, я не тому, що я робив. Нема в моїй назві тій, того часу, нацменшин. Це інше питання!

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Добре. "Українську мову" слово.

ГОЛОВАТИЙ С.П. Ідемо беремо 10-у статтю і 92-у, там іде мова про порядок застосування мов. Іде не про меншин мов! Різний статус у них ще раз кажу.

(Загальна дискусія).

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Сергій Петрович, чекайте, тобто ви пропонуєте назву як?

ЛЕСЮК Я.В. Скажіть свою кінцеву назву, будь ласка.

ГОЛОВАТИЙ С.П. Можна? От я викладаю в університеті студентам. Чому? От я вам чому. Для мене є відмінність у назві про державну мову, яка державною є з 28 жовтня 1989 року, коли Валентина Семенівна Шевченко головувала у тому купольному. Вона є державна мова!

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Сергій Петрович, як ви пропонуєте?

ГОЛОВАТИЙ С.П. Але чому записано уже в новій Конституції, що держава забезпечує і функціонування української як державної. Чому? Тому що елементарно я студентам пояснюю.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Вибачте, Сергію Петровичу, сформулюйте.

ГОЛОВАТИЙ С.П. Але це є важливо! Але це є важливо, якщо ти не забезпечиш функціонування кровообігу в тілі до кожного пальчика, то буде гангрена!

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Ваша пропозиція?

ГОЛОВАТИЙ С.П. Мова іде, що має бути закон про те, як українська функціонує в усіх щілинках, в усіх куточках як державна! А не просто про державну мову.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Отже ваша пропозиція?

ГОЛОВАТИЙ С.П. Я не можу, це ж моя, вона у мене є. Я не хочу наполягати на цьому. Я бачу проблему для врегулювання комплексну, як.

ЛЕСЮК Я.В. Скажіть вашу пропозицію.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Озвучте її. Як ви пропонуєте, Сергій Петрови? Ще раз скажіть.

ГОЛОВАТИЙ С.П. Оте, що в Конституції написано: держава забезпечує функціонування української мови в усіх сферах. Тобто... закон про забезпечення функціонування української як державної. Той закон потрібен для цього.

ІЗ ЗАЛУ. Так це в Конституції так же прописано.
(Загальна дискусія).

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Стоп. Закон про? Назву скажіть?

ГОЛОВАТИЙ С.П. Закон про забезпечення функціонування української як державної.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Закон про забезпечення функціонування української як державної. Мені здається це ідеальна назва.

ЛЕСЮК Я.В. Без порядку інших мов?

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Колеги, я прошу все ж таки проголосувати, що ми направляємо в зал, Ірино Ігорівно, послухайте будь ласка, ми направляємо в зал всі три законопроекти, а також закон 5670д про та відповідно до того, як сформулював Сергій Петрович Головатий, про забезпечення функціонування української мови як державної.

МАТІОС А.В. Він не зареєстрований цей закон! Як ми його можемо не маючи статей закону подавати?

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Дивіться, ні. Статті закону у вас є. Ви з ними всі ознайомились, вам всі вони були надані. Це той закон, номер той самий, був написаний, тільки назву так, як запропонував Сергій Петрович. Хто за такий варіант, прошу голосувати?

(Загальна дискусія).

ЛЕСЮК Я.В. Можна з мотивів голосування?

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Ми голосуємо що ми направляємо в зал три законопроекти: 5566, 5669, 5670, а також доопрацьований закон 5670д, проект якого вам всім був розісланий, з назвою "про забезпечення функціонування української як державної".

ЛЕСЮК Я.В. Ще одне. Якщо не буде змінений номер, я не буду голосувати. І друге, я наполягаю на тій назві, яка була узгоджена з Матіос і відповідно Головатим.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Дивіться, номер це не від нас залежить. Ми можемо номер не згадувати. Але його реєструє реєстраційне управління. Ми номер не згадуємо.

ЛЕСЮК Я.В. Добре. Я завжди проголосую те, що четвертий, п'ятий закон... але підписувати я під цим законом не буду. І це є нормально.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Добре.

ЛЕСЮК Я.В. Так я ще хочу уточнити. Що значить доопрацьований закон? Що значить доопрацьований закон? І чому доопрацьований закон 5670 саме?

МАТІОС А.В. Так, я не розумію.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Колеги, дивіться. Все всім це зрозуміло, ми це вже обговорювали дві години.

ЛЕСЮК Я.В. Ні. І мені не зрозуміло.

МАТІОС А.В. Ні, мені не зрозуміло. Поясніть? Може ви розумієте, Сергію Петровичу?

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Комітет має право взяти до уваги всі закони, які є, і на їхній базі, не скасовуючи або скасовуючи їх, зареєструвати доопрацьований проект закону.

ЛЕСЮК Я.В. Чекайте, хай він буде зареєстрований.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Можна я завершу? Цей доопрацьований проект закону спочатку членами комітету голосується, після цього підписується і подається на реєстрацію. Власне ми це і зробили. Ви його отримали, всі члени комітету його бачили і працювали. Лише ми змінили назву в доопрацьованому проекті закону в тому варіанті, в якому запропонував Сергій Петрович Головатий. Така процедура розгляду.

ПОДОЛЯК І.І. Точно так само було, я би хотіла сказати, точно така сама процедура була дотримана при розгляді закону про окуповані території. Було зареєстровано там кілька законопроектів, була створена робоча група, був доопрацьований зареєстрований.

ЛЕСЮК Я.В. Шановні панове, давайте не перетворювати це в театр абсурду. На що ми насправді виходимо? "Не мытьем так катанием".

Давайте три закони пропускаємо в зал і цей четвертий, тільки не називайте його...

(Загальна дискусія).

ПОДОЛЯК І.І. Бо він доопрацьований!

ЛЕСЮК Я.В. Не було ще голосування. Чому ми маємо його? Зареєструйте його! Завтра зареєструйте.

ПОДОЛЯК І.І. Так ми його зареєструємо як доопрацьований! Що не ясно?

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Пане Ярославе, ще раз кажу. По закону.

ПОДОЛЯК І.І. Та тому що ваш не було можливості брати за основу, тому що це інша концепція! Розумієте?

(Загальна дискусія).

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Ще раз, хто за те, щоб в такому формулюванні це прийняти, прошу голосувати. Колеги? Дякую. Хто проти? Хто утримався?

(Оплески).

ЛЕСЮК Я.В. Ми утримались.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Дякую. Ми прийняли це рішення. Будь ласка.

НІЦОЙ Л.М. Дорогі друзі, я тут від практикуючих освітян, від вчителів, тому що в цей закон.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Представтесь, будь ласка,

НІЦОЙ Л.М. Я Лариса Ніцой, теж член координаційної ради із питань застосування української мови у всіх сферах життя при Міністерстві культури, також член робочої групи Комітету освіти по доопрацюванню закону про освіту.

І я хочу сказати, ми дуже будемо раді, якщо нарешті буде один закон і все. Але стаття про, оцей законопроект 5670 насправді критикувався серед громадськості не тому, що люди будуть проти цього законопроекту, а тому що особливо викликало незадоволення стаття про освіту.

І я намагалася донести, в чому проблема. І дуже прошу вас, дорогі депутати, ви ж будете його доопрацьовувати, вислухайте вже хоч нарешті один раз, бо я не могла добитися жодного разу – це перший і можливо останній. Тому вже потерпіть, я виловлю, в чому ж ми просимо врахувати нарешті у цьому новому. Що ми просимо доопрацьовати?

По-перше. Стаття перша пункт 2, він дуже некоректно сформульований. Пане Сергію, послухайте. Вслухайтеся в це.

МАТІОС А.В. Перепрошу, це про який законопроект?

НІЦОЙ Л.М. Доопрацьований. 70-й.

"Статус української мови як єдиної державної мови не може бути підставою для заперечення мовних прав і потреб людей, що належить до національних меншин".

ГОЛОВАТИЙ С.П. Цей параграф зайвий. Він зайвий і в законі не.

НІЦОЙ Л.М. І він шкідливий, якщо його лишити. О, дякую вам, пане Сергію. І він шкідливий. Тому що, дивіться, цей пункт насправді перекреслює весь закон. Уявіть собі, я беру статтю і приходжу.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Пані Ларисо. Я дуже прошу, ми врахуємо на друге читання.

(Загальна дискусія).

НІЦОЙ Л.М. Я дуже прошу це врахувати. Можна я скажу? Я трошки ще.

Тобто, якщо я прийду в лікарню, в магазин, в ресторан, будь-куди і буду вимагати обслуговувати мене державною мовою, а мені меншина скаже: "Статус твоєї державною мовою не може заперечувати моїх потреб. А моя потреба зараз

розмовляти мовою меншини". І тому цей пункт дуже нас, українців, ну це перекреслює весь закон!

Друге.

ПОДОЛЯК І.І. Ви пересмикуєте. Це загальна норма.

НІЦОЙ Л.М. Добре. І друге.

ПОДОЛЯК І.І. Тому що про те, якою мовою з вами мають спілкуватися, виписано в законі детально.

НІЦОЙ Л.М. Але пункт два це все перекреслює!

(Загальна дискусія).

ПОДОЛЯК І.І. Це неправда, це загальна норма!

НІЦОЙ Л.М. Добре. Ми потім подискутуємо. Ми зараз не будемо дискутувати.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Колеги, послухайте. У мене до вас дуже велике прохання. Я вас запрошу на друге читання, ви дасте всі правки. Давайте ми його приймемо.

НІЦОЙ Л.М. І друге, я хочу, щоб ви всі почули, все, і я. Це друге питання – це все ж таки, оскільки я від освітян, це все-таки освітянська стаття і дуже багато у нас питань викликала. І, пане Сергію, допоможіть мені.

ГОЛОВАТИЙ С.П. Яка це стаття?

НІЦОЙ Л.М. Це 17 стаття. На жаль, у цьому доопрацьованому законопроекті знову не було враховано наших благань. Дивіться. Там є така річ як "навчання мовою освіти", стаття 53-я, частина 5-а, я вже роздрукувала вже не знаю, як вам це показати. Говорить ось, це цитата 53 статті, на яку всі посилаються.

МАТІОС А.В. Конституції?

НІЦОЙ Л.М. Да. 53 статті Конституції, частина 5-а.

"Громадянам, які належать до національних меншин, відповідно до закону, який ми пишемо, гарантується право..."

ПОДОЛЯК І.І. Чекайте, це не той закон! Це Закон про державну мову, а тут говориться про національних меншин.

НІЦОЙ Л.М. Дайте я закінчу, секунду. "Гарантується право на навчання рідною мовою та на вивчення рідною мови в державних комунальних закладах через національні культурні товариства". Там "чи, або".

І в оцій вашій статті є такий пункт, де поряд із державною мовою є навчання мовами меншин. Є таке формулювання в 17-й статті?

ГОЛОВАТИЙ С.П. Є.

ПОДОЛЯК І.І. Звичайно.

НІЦОЙ Л.М. Є таке формулювання. Я хочу вам сказати, що навколо "навчання" і "вивчення" ідуться дебати. Ви правильно зауважили, що лінгвістично і стилістично треба його виписувати, послухайте уважно, тому що "навчання" – це весь процес. А "вивчення" – це вивчення фізики, вивчення математики, вивчення

мови. І тому у Конституції насправді говориться про навчання не в держаних закладах! Ви скажете, що це я придумала. А це є роз'яснення Конституційного Суду, яке обов'язкове.

Пані Ірино, ну послухайте. Ви ж будете це правити.

Конституційний Суд говорить "виходячи з положень статті 10, траляля, мовою навчання дошкільних, загальних, середніх, професійно-технічних закладів є українська мова".

ГОЛОВАТИЙ С.П. Звичайно.

НІЦОЙ Л.М. Не дві мови! Не мова меншин. "Українська мова". Крапка. А як же меншини? Меншини тут теж згадані. Тут говориться: що згідно, траляля, "можуть застосовуватися та вивчатися". Можуть застосовуватися. По-перше, можуть, а можуть не можуть.

(Загальна дискусія).

НІЦОЙ Л.М. А по друге, ніде не говориться про "навчання мовами меншин"! Ідеться мова тільки про застосування або вивчення. Застосування – це вчитель може сказати дорий день дітям мовою меншини. А може вивчати цю мову мовою меншини. Але ніде не говориться, це... в статті 17-й твердження "навчання мовами меншин" поряд з "навчанням державною мовою" суперечить рішенню Конституції. Врахуйте це.

Оце і все, що я хотіла сказати. Я вам дуже за це дякую. Я дякую, що ви нарешті зібралися, обговорюєте разом. Буде спільний закон. Хух! *(Сміється)*. І ми сьогодні щасливі.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Дякую, пані Ларисо. Наступне питання.

ІЗ ЗАЛУ. У нас немає кворуму.

МАТІОС А.В. Я голосувала проти цього.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Значить ми тоді наступне питання не можемо обговорювати. Ми закриваємо засідання. Дякую всім.